

ความต้องการวิธีการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาพยาบาลในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ Learning Need Methods and Self-Directed Learning of Nursing Students in Midwifery Practicum

บทความวิจัย

วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ

Journal of Nursing Science & Health

ปีที่ 39 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน) 2559

Volume 39 No.2 (April-June) 2016

สร้อย อุนสรณ์ธีรกุล ศศ.ด.(พัฒนศาสตร์)* ปัทมวิไล ศรีแสง Ph.D. (Nursing)** อุสาห์ ศุภรพันธ์ M.Sc.**
Soyi Anusorntheerakul Ph.D.* Pakvilai Srisaeng Ph.D.(Nursing)** AUSA Supornpun M.Sc.**

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการวิธีการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ ในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 176 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม หลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ในเดือนกุมภาพันธ์ 2557 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่าวิธีการเรียนรู้ที่นักศึกษาต้องการเรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การสอนทางคลินิกโดยนักศึกษานำเสนอ การสอนทางคลินิกโดยอาจารย์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนเป็นรายบุคคล การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล และการเขียนรายงานกรณีศึกษา ตามลำดับ ส่วนการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักศึกษาใช้เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ การใฝ่รู้และรับผิดชอบตนเอง การกำหนดเป้าหมายของการฝึกปฏิบัติการพยาบาล การเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการต่อยอดความรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การจัดสรรเวลาและแสวงหาข้อมูล และการเรียนรู้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง ตามลำดับ สรุปให้เห็นว่า อาจารย์จะต้องหาทริคในการกระตุ้นให้นักศึกษาใช้การเรียนรู้ด้วยการเขียนรายงาน และการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่แตกต่างได้มากขึ้น

คำสำคัญ: ความต้องการการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This descriptive study aimed to assess the learning need methods and self directed learning of nursing students in midwifery practicum in the fourth year nursing students. The data collection on 176 students by questionnaire after practice finished in February 2014 and were analyzed by frequency, and percentage. The research found that the learning need methods which students need in order from the most to the less, including clinical teaching by student, clinical teaching by instructor, self directed learning, individual teaching, case conference, and case study reports, respectively. The self directed learning was used by students in order from the most to the less is the seeking knowledge and self-responsibility, targeting of nursing practice, self directed learning with continuing knowledge, self directed learning and learning with others, allocation of time and seeking information, and learning in different situations, respectively. Concluded that the teacher must find strategies to encourage students to do more the case report and learning in different situations.

keywords: learning needs, self directed learning, nursing students

*Associate Professor, Faculty of Nursing, Khon Kaen University

**Assistant Professor, Faculty of Nursing, Khon Kaen University

บทนำ

สาขาวิชาการผดุงครรภ์ชั้นสูง สถาบันการศึกษาพยาบาลแห่งหนึ่ง รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านการปฏิบัติการผดุงครรภ์ทั้งในภาวะปกติและผิดปกติหรือมีภาวะแทรกซ้อน ในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ทั้งในภาคการศึกษาต้นและในภาคการศึกษาปลาย ซึ่งพบว่าสถานการณ์การตั้งครรภ์การคลอด และการคุมกำเนิดในปัจจุบันมีผลกระทบต่อการเรียนรู้การสอนวิชาชีพปฏิบัติการผดุงครรภ์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมารดาในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด หลังคลอด และทารกแรกเกิด ที่ต้องลดกิจกรรมการปฏิบัติการผดุงครรภ์ของนักศึกษา¹ เนื่องจากอัตราการคุมกำเนิดของหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วของประเทศไทยมีถึงร้อยละ 79.8² ทำให้อัตราการมีบุตรของคนไทยน้อยลง ทำให้การจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพปฏิบัติการผดุงครรภ์ต้องลดกิจกรรมบางกิจกรรมลง³ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและจำนวนผู้รับบริการในแต่ละภาคการศึกษา นอกจากนั้น การฝึกปฏิบัติการผดุงครรภ์ยังมีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ทั้งจำนวนนักศึกษาที่ค่อนข้างมากของแต่ละสถาบันการศึกษาพยาบาล ในขณะที่สถานที่ฝึกปฏิบัติงานมีจำกัด ทำให้นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติการผดุงครรภ์ได้น้อยลง นักศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ เนื้อหา และทฤษฎีที่เคยเรียนมาแล้ว ตลอดจนทักษะที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติการผดุงครรภ์ให้ได้มากที่สุด⁴ สอดคล้องกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถที่จะคิดวิเคราะห์ความรู้ วิเคราะห์ตนเองและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง⁵ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลจึงได้จัดให้นักศึกษาชั้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ด้วยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากสถานการณ์

ต่าง ๆ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนทางคลินิกจึงมีความสำคัญ เนื่องจากการเรียนการสอนทางคลินิก (clinical teaching) ต้องผสมผสานวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้⁶ ส่วนวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายได้จากประสบการณ์หรือการทดลองหรือสังเกต และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง⁷ การเรียนการสอนภาคปฏิบัติจึงประกอบด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self directed learning) การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (clinical case conference) การสอนในคลินิกโดยอาจารย์ (clinical teaching by instructor) การสอนในคลินิกโดยนักศึกษา (clinical teaching by student) การสอนรายบุคคล (individual teaching) และการเขียนรายงานกรณีศึกษา (case study report) ซึ่งวิธีการที่หลากหลายนี้จะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น

สาขาวิชาการผดุงครรภ์ชั้นสูง จึงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก ส่งเสริมความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ปัญหาสุขภาพและการให้บริการแก่สตรีและครอบครัว ภายใต้บทบาทหน้าที่ของผดุงครรภ์ตลอดจนส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self – directed learning) ของผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (life long learning) และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สะท้อนการเรียนรู้และความต้องการการเรียนรู้ ว่าการเรียนรู้แบบใดที่ต้องการ⁸ ที่สุด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องประเมินความต้องการวิธีการเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลในวิชาชีพปฏิบัติการผดุงครรภ์ เพื่อนำไปพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพปฏิบัติการผดุงครรภ์ ให้สอดคล้องกับความต้องการวิธีการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาต่อไป การศึกษาครั้งนี้จึงคาดหวังที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการวิธีการเรียนรู้ และการเรียนรู้ของนักศึกษาในวิชาชีพปฏิบัติการผดุงครรภ์

เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการจัดประสบการณ์ในคลินิกของวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ ให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความต้องการวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์
2. เพื่อประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์

การดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 จำนวนทั้งหมด 178 คน โดยเก็บข้อมูลย้อนหลัง (retrospective study) หลังจากนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์เสร็จสิ้นในภาคการศึกษาปลายภายใน 1 สัปดาห์ในเดือนกุมภาพันธ์ 2557 ที่คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความต้องการวิธีการเรียนรู้ในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์

ความต้องการวิธีการเรียนรู้ หมายถึง ความต้องการวิธีการเรียนการสอนของนักศึกษาในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ ประเมินโดยใช้แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลที่ใช้ 6 แบบ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self directed learning) การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (clinical case conference) การสอนในคลินิกโดยอาจารย์ (clinical teaching by instructor) การสอนในคลินิกโดย

นักศึกษา (clinical teaching by student) การสอนรายบุคคล (individual teaching) และการเขียนรายงานกรณีศึกษา (case study report) โดยให้นักศึกษาประเมินลำดับความต้องการวิธีการเรียนรู้ใน 6 แบบ ได้แก่

1.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self directed learning) โดยนักศึกษาค้นคว้าเองจากประเด็นที่สนใจหรือจากการมอบหมายงานจากอาจารย์

1.2 การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (clinical case conference) เป็นการประชุมปรึกษาของนักศึกษาเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับการให้การดูแลผู้ป่วยเฉพาะรายที่มีผลโดยตรงต่อการวางแผนการดูแล

1.3 การสอนในคลินิกโดยอาจารย์ (clinical teaching by instructor) เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยอาจารย์นเทศเป็นผู้สอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา

1.4 การสอนในคลินิกโดยนักศึกษา (clinical teaching by student) โดยนักศึกษาเป็นผู้สอนและสาธิตให้กับสมาชิกในกลุ่มจากความสนใจของนักศึกษาหรือการมอบหมายงานจากอาจารย์

1.5 การสอนรายบุคคล (individual teaching) โดยอาจารย์เป็นผู้สอนนักศึกษาเป็นรายบุคคลตามสถานการณ์

1.6 การเขียนรายงานกรณีศึกษา (case study report) เป็นการศึกษารายละเอียดของกรณีศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยการวิเคราะห์ถึงความเจ็บป่วย สาเหตุของความเจ็บป่วย สาเหตุของอาการและอาการแสดง ตลอดจนพฤติกรรมของกรณีศึกษาอย่างละเอียดทุกด้านต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวินิจฉัยปัญหาทางการดูแล แล้วนำไปสู่การวางแผนการดูแลและให้การดูแลช่วยเหลือตามปัญหาและความต้องการของกรณีศึกษา โดยเขียนออกเป็นรายงานที่มีความสมบูรณ์

แบบสอบถามทุกส่วนเป็นคำถามปลายปิดทั้งหมด และมีลำดับความต้องการการเรียนรู้ 6 ระดับตามวิธีการเรียนรู้ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติการผดุงครรภ์ ดังนี้

1 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษามากที่สุดเป็นลำดับที่ 1

2 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาเป็นลำดับที่ 2

3 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาเป็นลำดับที่ 3

4 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาเป็นลำดับที่ 4

5 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาเป็นลำดับที่ 5

6 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับความต้องการของนักศึกษาน้อยที่สุดเป็นลำดับที่ 6

ส่วนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนคิดริเริ่มด้วยตนเอง โดยพึ่งหรือไม่พึ่งความช่วยเหลือจากผู้สอนก็ได้ ผู้เรียนจะกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เลือกวิธีการเรียนรู้แสวงหาแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินโดยใช้แบบสอบถามการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างจากแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของ Knowles⁹ ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติการพยาบาล การใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่องาน การเรียนรู้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง จัดสรรเวลาและแสวงหาข้อมูล การเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ และการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการต่อยอดความรู้จำนวนคำถามทั้งหมด 22 ข้อ ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 3 ข้อ

2.2 การใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อ

ตนเอง จำนวน 4 ข้อ

2.3 การเรียนรู้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง จำนวน 5 ข้อ

2.4 จัดสรรเวลาและแสวงหาข้อมูล จำนวน 3 ข้อ

2.5 การเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ จำนวน 4 ข้อ

2.6 การเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการต่อยอดความรู้ จำนวน 3 ข้อ

แบบสอบถามทุกส่วนย่อยเป็นคำถามปลายปิดทั้งหมด และมีมาตรวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5 ระดับได้แก่

1 หมายถึง กิจกรรมนั้นไม่ตรงกับพฤติกรรมของนักศึกษาทุกประการ หรือไม่เคยเกิดขึ้นเลย

2 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักศึกษาเล็กน้อย หรือเกิดขึ้นนาน ๆ ครั้ง

3 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักศึกษาบางครั้ง หรือเกิดขึ้นเป็นบางครั้ง

4 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักศึกษามาก หรือเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

5 หมายถึง กิจกรรมนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักศึกษามากที่สุด หรือเกิดขึ้นเกือบตลอดเวลา

จากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 จำนวน 40 คน หลังสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2556 และนำไปทดสอบความเที่ยงด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาครอนบาค (alpha cronbach's coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทางการพยาบาล โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านคณะกรรมการประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะ

กรรมการประจำคณะพยาบาลศาสตร์ คราวประชุม ครั้งที่ 6/56 เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556 โดยยกเว้น ไม่ต้องการผ่านการรับรองการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนเพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยและสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยแก่นักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย นักศึกษามีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือปฏิเสธในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นักศึกษาจะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยด้วยวาจา ซึ่งจะไม่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษา การตอบแบบสอบถามจะใช้เวลาประมาณ 20 นาที โดยให้นักศึกษาหัวหน้าชั้นปีนำไปแจกให้กับนักศึกษาทุกคนและกำหนดวันให้ส่งแบบสอบถามกลับไปที่หัวหน้าชั้นปี โดยไม่ต้องระบุชื่อและรหัสนักศึกษาหรือสัญลักษณ์ใด ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 178 คน ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 176 คน คิดเป็นร้อยละ 98.9 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นเพศชายเพียงร้อยละ 9.1 มีอายุระหว่าง 21-25 ปี อายุเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ

22.01 ± 0.61 ปี เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทั้งหมดร้อยละ 97.2 เป็นนักศึกษาจากภาคใต้จำนวน 4 คน จากภาคกลางมีเพียง 1 คน คือจากจังหวัดกำแพงเพชร เหตุผลที่เข้าเรียนพยาบาล ส่วนใหญ่คิดว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วมีงานทำ คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงมาคือผู้ปกครองต้องการให้เรียน และตนเองอยากเป็นพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 26.7 และ 25.6 ตามลำดับ การเข้าเรียนส่วนใหญ่มาจากการสอบตรงหรือตามโควตาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 69.3 มีเพียงร้อยละ 9.1 ที่มาจากการสอบผ่านระบบกลาง (admission) ส่วนนักศึกษาที่มาจากโครงการต่าง ๆ มีถึงร้อยละ 18.7 ในขณะที่ไม่ระบุระบบการเข้าเรียนมีร้อยละ 2.8 โดยนักศึกษาร้อยละ 100 มีคอมพิวเตอร์ส่วนตัวใช้ทั้งหมด นักศึกษาส่วนใหญ่ได้ค่าใช้จ่ายจากครอบครัว มีร้อยละ 11.4 ที่ทำงานระหว่างเปิดภาคเรียนด้วย

ความต้องการวิธีการเรียนรู้ในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์

ความต้องการวิธีการเรียนรู้ 6 แบบ เมื่อนำมาเรียงลำดับตามความต้องการแล้ว พบว่านักศึกษาต้องการวิธีการเรียนรู้ในลำดับที่ 1 มากที่สุด คือการสอนในคลินิกโดยนักศึกษา (ร้อยละ 39.2) รองลงมาเป็นการสอนในคลินิกโดยอาจารย์ (ร้อยละ 32.4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (ร้อยละ 18.2) การสอนรายบุคคล (ร้อยละ 6.8) การประชุมปรึกษาทางพยาบาล (ร้อยละ 3.4) ตามลำดับ และต้องการน้อยที่สุดคือการเขียนรายงานกรณีศึกษา (ร้อยละ 0.6) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักศึกษาจำแนกตามความต้องการวิธีการเรียนรู้ในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์

ความต้องการการเรียนรู้	ลำดับที่						รวม	ลำดับ
	1	2	3	4	5	6		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
การสอนทางคลินิกโดยนักศึกษา	69(39.2)	53(30.1)	24(13.6)	16(9.1)	13(7.4)	1(0.6)	176(100)	1
การสอนทางคลินิก โดยอาจารย์	57(32.4)	47(26.4)	35(19.9)	25(14.2)	9(5.1)	3(1.7)	176(100)	2
การเรียนรู้ด้วยตนเอง	32(18.2)	30(17.0)	41(23.3)	35(19.9)	23(13.1)	15(8.5)	176(100)	3
การสอนเป็นรายบุคคล	12(6.8)	22(12.5)	32(18.2)	48(27.3)	35(19.9)	27(15.3)	176(100)	4
การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล	6(3.4)	18(10.2)	38(21.6)	43(24.4)	55(31.3)	16(9.1)	176(100)	5
การเขียนรายงานกรณีศึกษา	1(0.6)	7(4.0)	5(2.8)	10(5.7)	41(23.3)	112(63.3)	176(100)	6

การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักศึกษาใช้มากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คือ การใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อตนเอง (3.98 ± 0.65) โดยนักศึกษาเห็นว่าคนที่รับผิชอบต่อการเรียนของนักศึกษาคือตัวนักศึกษาเองมากที่สุด (4.25 ± 0.62) รองลงมาลำดับ 2 เป็นการกำหนดเป้าหมายของการฝึกปฏิบัติการพยาบาล (3.92 ± 0.62) โดยนักศึกษาจะบอกตัวเองได้ว่ารู้หรือไม่รู้อะไรมากที่สุด (4.07 ± 0.59) ลำดับ 3 เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการต่อยอดความรู้ (3.84 ± 0.62) โดยนักศึกษาเห็นว่าการได้รับ com-

ment คืบจากอาจารย์เป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปพัฒนาตนเองมากที่สุด (4.17 ± 0.67) ลำดับ 4 เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ (3.76 ± 0.67) โดยนักศึกษาเห็นว่าตนเองเรียนรู้จากเพื่อนและผู้อื่นได้มากที่สุด (4.11 ± 0.6) ลำดับ 5 เป็นการจัดสรรเวลาและแสวงหาข้อมูล (3.62 ± 0.70) โดยรู้ว่าจะต้องไปหาข้อมูลหรือคำตอบจากที่ไหนได้มากที่สุด (3.83 ± 0.62) และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้น้อยที่สุดคือการเรียนรู้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง (2.82 ± 0.90) โดยนักศึกษาชอบการมอบหมายงานให้ดูแลผู้ป่วยที่ซับซ้อนน้อยที่สุด (2.32 ± 0.92) (ตารางที่ 2 และ 3)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	$\bar{X}$	SD	ลำดับทักษะที่ทำได้มากที่สุด
การใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อตนเอง	3.98	0.65	1
การกำหนดเป้าหมายของการฝึกปฏิบัติการพยาบาล	3.92	0.62	2
เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการต่อยอดความรู้	3.84	0.62	3
เรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้	3.76	0.67	4
จัดสรรเวลาและแสวงหาข้อมูล	3.62	0.70	5
เรียนรู้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง	2.82	0.90	6

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	$\bar{X} \pm SD$
การใฝ่รู้ ความรับผิดชอบต่อตนเอง	3.98± 0.65
1. ฉันใฝ่รู้และค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง	3.88±0.63
2. ฉันตั้งคำถามต่อสิ่งที่ฉันไม่รู้ ด้วยตนเอง	3.77±0.65
3. คนที่ต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของฉันมากที่สุด คือตัวฉันเอง	4.25±0.62
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน เป็นเรื่องสำคัญสำหรับฉัน	4.02±0.69
การกำหนดเป้าหมายของการขึ้นฝึกปฏิบัติงาน	3.92±0.62
5. ฉันมีเป้าหมายทุกครั้ง ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงาน	3.80±0.62
6. ฉันบอกตัวเองได้ว่า ฉันอยากเรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้าง	3.89±0.64
7. ฉันบอกตัวเองได้ว่า ฉันรู้หรือยังไม่รู้เรื่องอะไร	4.07± 0.59
เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการต่อยอดความรู้	3.84±0.62
8. ฉันสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้	3.55±0.60
9. ฉันสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมา ไปให้การดูแลผู้รับบริการรายใหม่ได้	3.82±0.60
10. การได้รับ Comments คืนจากอาจารย์ผู้สอนเป็นเรื่องสำคัญสำหรับฉัน เพื่อพัฒนานตนเอง	4.17±0.67
เรียนรู้ด้วยตนเอง/เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้	3.76±0.67
11. ฉันสามารถเรียนรู้จากเพื่อนและผู้อื่นได้	4.11±0.56
12. ฉันฟังและวิเคราะห์ในสิ่งที่ผู้อื่นพูด	3.93±0.60
13. ฉันชอบให้อาจารย์บรรยายให้ฟัง มากกว่าการมอบหมายงานให้ค้นคว้าเอง	3.44±0.84
14. ฉันแสวงหาความรู้เกี่ยวกับโรคและภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ของผู้รับบริการโดยไม่ต้องให้ใครกระตุ้น	3.56±0.66
จัดสรรเวลา แสวงหาข้อมูล	3.62±0.70
15. ฉันสามารถจัดสรรเวลา เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้เสมอ	3.57±0.65
16. ถ้ามีเรื่องอะไรที่ฉันอยากรู้ ฉันรู้ว่าจะต้องไปหาข้อมูลหรือหาคำตอบได้จากที่ไหน	3.83±0.62
17. เวลาที่ฉันไม่เข้าใจเรื่องที่ศึกษา ฉันไม่รู้สึกลำบากใจที่จะพูดคุยปรึกษากับอาจารย์	3.47±0.82
เรียนรู้ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง	2.82±0.90
18. การเรียนรู้และทำความเข้าใจสิ่งที่อ่านด้วยตนเอง เป็นเรื่องไม่ยากสำหรับฉัน	2.97± 0.93
19. ฉันใช้เวลาไม่นานที่จะเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ	2.88±0.90
20. การเรียนรู้ในเรื่องยาก ๆ ไม่ใช่ปัญหาสำหรับฉัน	3.38±0.78
21. เวลาที่ฉันไม่รู้อะไร ฉันจะคิดหรือพูดถึงมัน	2.57±0.95
22. ฉันชอบเวลาที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลผู้รับบริการที่มีความซับซ้อน	2.32±0.92

การอภิปรายผล

วิธีการเรียนรู้ที่นักศึกษาต้องการมากที่สุดคือการสอนทางคลินิกโดยนักศึกษานำเสนอ รองลงมาเป็นการสอนทางคลินิกโดยอาจารย์ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาต้องการแสดงศักยภาพของตนเองและต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการฟังการสอนของอาจารย์เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจาก การสอนทางคลินิกโดยนักศึกษานำเสนอ เป็นวิธีการสอนที่นักศึกษาแต่ละคนคิดและเรียบเรียงด้วยตนเอง นักศึกษาต้องค้นคว้าข้อมูล คิดวิเคราะห์สิ่งที่นำเสนอ เริ่มตั้งแต่คิดตั้งคำถามกับตนเองว่าต้องการเรียนรู้อะไร เมื่อได้คำตอบว่าต้องการอยากรู้อะไร นักศึกษาต้องศึกษาค้นคว้าเนื้อหาให้ลึกซึ้งเพื่อถ่ายทอดให้กับผู้อื่น ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของ Knowles⁹ ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแต่ละคนคิดริเริ่มด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะปัญหาและคัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมเอง นอกจากนี้ การที่นักศึกษาต้องการการเรียนรู้แบบการสอนทางคลินิกโดยนักศึกษานำเสนอ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาสามารถรับผิดชอบตนเองได้ มีความต้องการรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งอาจารย์มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย มอบหมายงาน เพื่อให้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอได้ตรงเป้าหมายและครอบคลุมวัตถุประสงค์การเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนหนึ่งยังมีความต้องการวิธีการเรียนรู้แบบการสอนโดยอาจารย์ เนื่องจากเนื้อหาวิชาการผดุงครรภ์เป็นเรื่องใหม่ของนักศึกษา และเนื้อหาบางเรื่องไม่สามารถอ่านเองให้เข้าใจได้ เพราะเป็นเรื่องที่ยาก จึงยังต้องการให้อาจารย์เป็นผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น อาจารย์จึงต้องคัดเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของพยาบาลในคลินิก จุดมุ่งหมายที่ต้องการ ตลอดจนต้องเหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของนักศึกษาด้วย¹⁰ เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

วิธีการเรียนรู้ที่นักศึกษาต้องการน้อยที่สุดคือการเขียนรายงานกรณีศึกษา เนื่องจากในการเขียนรายงานกรณีศึกษานักศึกษาต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ทั้งการค้นคว้า การเขียนหรือการพิมพ์ ทำให้นักศึกษาไม่ชอบทำรายงานกรณีศึกษา ทั้งที่การเขียนรายงานกรณีศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และกระบวนการคิด ส่งเสริมการพัฒนาการคิดเชิงไตร่ตรองและการรู้จักคิดของตนเอง^{4,11} สอดคล้องกับการศึกษาของรุ่งฟ้า กิติญาณสันต์¹² ที่พบว่า การเขียนบันทึกการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานอย่างเป็นระบบ มีความรับผิดชอบและมีอิสระในการคิดและการเขียน ดังนั้น แนวทางการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้นักศึกษาต้องการการเรียนรู้และเห็นประโยชน์ของการเขียนรายงานกรณีศึกษาจึงต้องเน้นการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความอิสระในรูปแบบการเขียนรายงาน ซึ่งรูปแบบการเขียนรายงานควรมีการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาในชั้นปีสูงขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาคิด วิเคราะห์ในการเขียนรายงานกรณีศึกษาได้มากขึ้น

การเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักศึกษาปฏิบัติได้มากที่สุดคือ การใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อตนเอง สอดคล้องกับพฤติกรรมย่อยที่นักศึกษาเห็นว่าตนเองต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาคือนักศึกษาเอง รองลงมาเป็นการกำหนดเป้าหมายของการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งนักศึกษาจะบอกตัวเองได้ว่ารู้หรือไม่รู้อะไรมากที่สุด เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ¹³⁻¹⁴

ส่วนการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่แตกต่างของนักศึกษาทำได้น้อยที่สุด เนื่องจากนักศึกษาต้องใช้

เวลาในการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ยาวนาน ทำให้ไม่ชอบการมอบหมายให้ดูแลผู้รับบริการที่ซับซ้อนมาก สอดคล้องกับที่สาขาวิชาการผดุงครรภ์ชั้นสูงได้ลดกิจกรรมและระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติการผดุงครรภ์ของนักศึกษา² ตามที่กล่าวมาแล้ว ทำให้นักศึกษามีระยะเวลาในการปรับตัวกับสถานการณ์ใหม่ที่แตกต่างน้อยลง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ จึงต้องจัดให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อให้นักศึกษาทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องจนเกิดความมั่นใจ ซึ่งการเรียนรู้จากการฝึกการปฏิบัติงานในคลินิกนักศึกษาจะเรียนรู้ได้มากกว่าการเรียนรู้ในชั้นเรียน^{7,8}

ข้อเสนอแนะในการนำไปพัฒนาการเรียนการสอน

1. นักศึกษาต้องการวิธีการเรียนรู้ด้วยการเขียนรายงานกรณีศึกษาน้อยมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเห็นประโยชน์ของการเขียนรายงานกรณีศึกษาน้อย เพราะต้องใช้เวลาในการเขียนค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงควรมีการปรับวิธีการเขียนรายงานกรณีศึกษาตามพัฒนาการของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี เพื่อให้ นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์มากขึ้น และเห็นความแตกต่างในการเขียนรายงานกรณีศึกษาตามพัฒนาการมาก และให้มีรูปแบบการเขียนที่สร้างแรงจูงใจ มีความสุขในการเขียนรายงานกรณีให้มากขึ้น

2. การเรียนรู้ด้วยตนเองยังเป็นวิธีการเรียนรู้ที่นักศึกษาต้องการในลำดับท้ายๆ ผู้สอนจึงต้องหาวิธีการให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เช่น การมอบหมายงาน การให้การบ้าน และแบบฝึกหัดจะ ทำให้นักศึกษาได้ค้นคว้าและเรียนรู้จากสื่อต่างๆ และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ตลอดจนปัจจัยที่นำ

สู่ความสำเร็จในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. Department of Advance Midwifery Nursing. Manual of 250 465 midwifery practicum I. Khon Kaen: Faculty of Nursing, Khon Kaen University; 2003. (in Thai).
2. The Bureau of Reproductive Health. The number and rate of reproductive age per 1,000 female population by age group and mother. Non-thaburi: Ministry of Health; 2011. (in Thai).
3. Department of Advance Midwifery Nursing. Manual of 250 466 midwifery practicum II. Khon Kaen: Faculty of Nursing, Khon Kaen University; 2004. (in Thai).
4. Kitiyanusan R. Promoting self-learning of the students: reflections from the research process. Journal of Education and Social Development 2009, 5(2): 145-65. (in Thai).
5. Brockbank A, McGill I. Facilitating reflective learning in higher education. (2nd ed.). London: The McGraw-Hill; 2007..
6. Benner P, Sutphen M, Leonard V, Day L. Educating nurses: a call for radical transformation. California: Jossey Bass; 2010.
7. Chinn P, Kramer M. Integrated theory and knowledge development in nursing. 8th ed. St Louis: Mosby; 2011.
8. Callen B, Smith CM, Joyce B, Lutz J, Brown Schott N, Block D. Teaching learning strategies for the essentials of baccalaureate nursing education for entry level community public health nursing. PHN 2013, 30(6): 537-47.

9. Knowles MS. Self – directed learning: A guide for learner and teachers. Chicago: Association Press Follett; 1975.
10. Phothidara Y. Nursing education management : For student generation Y. Journal of Nursing Science and Health 2011; 34(2): 61–9. (in Thai)
11. Wilson J, Wing-Jan L. Thinking for themselves: developing strategies for reflective learning. Armadale, Australia: Eleanor Curtin; 1993.
12. Kitiyanusan R. Facilitating the questioning skills of student through action research. Doctoral Dissertation, School of Education, Human Development, Victoria University; 2004.
13. Ministry of Education. Education act of 1999, as amended. (No. 2) act 2002 and related regulations and compulsory education act BE 2002. Bangkok: ETO; 2002. (in Thai).
14. Supornpun A, Sriseang P, Anusornteerakul S. Using a student study guides as a tool to promote self directed learning skill and self responsibility among 4th year nursing students at Khon Kaen University. Journal of Nursing Science and Health 2016; 39(1): 113–21. (in Thai)